

Asia C-543/21

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

31.8.2021

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Bundesgerichtshof (liittovaltion ylin tuomioistuin, Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

29.7.2021

Kantaja ja Revision-menettelyn valittaja:

Verband Sozialer Wettbewerb e. V.

Vastaja ja Revision-menettelyn vastapuoli:

famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG

Pääasian kohde

Kuluttajansuoja, panttimaksun sisällyttäminen myyntihintaan

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymykset

- 1) Onko direktiivin 98/6/EY 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua myyntihinnan käsitettä tulkittava siten, että siihen on sisällytettävä panttimaksu, joka kuluttajan on maksettava ostaessaan tuotteita pantillisissa pulloissa tai lasiastioissa?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastaan myöntävästi,

sallitaanko direktiivin 98/6/EY 10 artiklassa jäsenvaltioiden pitää voimassa direktiivin 98/6/EY 3 artiklan 1 ja 4 kohdasta, luettuna yhdessä sen 2 artiklan a alakohdan kanssa, poikkeava PAngV:n 1 §:n 4 momentin kaltainen säännös, jossa säädetään, että jos tavarasta peritään vastikkeen lisäksi palautettava pantti, pantin määrä ilmoitetaan tavarann hinnan ohessa eikä kokonaishintaa tarvitse muodostaa, vai onko se ristiriidassa direktiivillä 2005/29/EY tavoitellun täydellisen yhdenmukaistamisen kanssa?

Unionin oikeussäännöt, joihin asiassa viitataan

Kuluttajansuojasta kuluttajille tarjottavien tuotteiden hintojen ilmoittamisessa 16.2.1998 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/6/EY (EYVL 1998, L 80, s. 27).

Sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (EUVL 2005, L 149, s. 22, oikaisu EUVL 2009, L 253, s. 18).

Neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 98/6/EY, 2005/29/EY sekä 2011/83/EU muuttamisesta unionin kuluttajansuojasääntöjen täytäntöönpanon valvonnan parantamisen ja nykyaikaistamisen osalta 27.11.2019 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/2161 (EUVL 2019, L 328, s. 7).

Ihmisille tarkoitettuja lääkkeitä koskevista yhteisön säännöistä 6.11.2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/83/EY (EYVL 2001, L 311, s. 67).

Kansalliset oikeussäännöt, joihin asiassa viitataan

Hintojen ilmoittamisesta annettu asetus (Preisangabenverordnung; jäljempänä PAngV), 1 §

Sopimattoman kilpailun estämisestä annettu laki (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, jäljempänä UWG), 3, 3a, 5a ja 8 §

Yhteenvedo tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Kantaja on yhdistys, joka valvoo jäsentensä intressiä siihen, että kilpailuoikeutta noudatetaan. Vastaaja myy elintarvikkeita. Se mainosti taitelehtisissä pantillisissa pulloissa myytäviä juomia ja pantillisissa lasiastioissa myytävää jogurttia. Panttimaksua ei ollut laskettu mukaan ilmoitettuihin hintoihin, vaan se oli osoitettu lisämerkinnällä ”zzgl. – – € Pfand” (plus – – euron pantti). Kantaja

katsoo tämän olevan lainvastaista, koska kokonaishintaa ei ole ilmoitettu, ja vaatii vastaajaa pidättymään tällaisesta toiminnasta ja korvaamaan vaatimuksen esittämisestä aiheutuneet kulut.

- 2 Landgericht (alueellinen alioikeus, Saksa) ratkaisi asian kanteen mukaisesti vastaajan vahingoksi.
- 3 Vastaajan tekemän valituksen johdosta muutoksenhakutuomioistuimien muutti Landgerichtin tuomiota ja hylkäsi kanteen. Muutoksenhakutuomioistuimen sallimalla Revision-valituksella kantaja vaatii, että Landgerichtin tuomio pysytetään voimassa. Vastaaja vaatii hylkäämään Revision-valituksen. Revision-valituksen menestyminen riippuu direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohdan ja 10 artiklan tulkinnasta sekä direktiivillä 2005/29 tavoitellun täydellisen yhdenmukaistamisen ulottuvuudesta. Muutoksenhakutuomioistuin on katsonut, että kanne on perusteeton. Sen mukaan kantajalla ei ole UWG:n 8 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen, 3 §:n 1 momentin ja 3a §:n, luettuna yhdessä PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen kanssa, mukaista oikeutta nostaa kieltokanne. On epäselvää, onko PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä tulkittava edelleen siten, sen mukaisesti ilmoitettavaan kokonaishintaan on laskettava mukaan panttimaksu. Joka tapauksessa kannetta ei kyseisen tuomioistuimen mukaan voida hyväksyä, koska PAngV:n 1 §:n 4 momentissa säädetään poikkeuksesta, jota sovelletaan, kun tavarasta tai palvelusta peritään vastikkeen lisäksi palautettava pantti. Sen mukaan tämä säännös on kuitenkin unionin oikeuden vastainen, eikä sitä siksi voida enää soveltaa. Säännös on silti voimassa. Olisi oikeusvaltion periaatteiden vastaista tuomita vastaaja, vaikka se on noudattanut kyseistä säännöstä. Kielto-oikeutta ei ole myöskään sen perusteella, että UWG:n 5a §:n 2 momentin ja 3 momentin 3 kohdan mukainen kokonaishinta jätetään harhaanjohtavasti mainitsematta. UWG:n 5a §:n 3 momentin 3 kohdan säännöstä ei sovelleta direktiivissä 98/6 esitettyjen hintamerkintöjä koskevien etusijalla olevien säännösten vuoksi. Vaikka kyseistä säännöstä sovellettaisiinkin, lopputulos ei voisi olla erilainen kuin UWG:n 3a §:ää sovellettaessa, koska vastaaja on noudattanut sitä sitovaa PAngV:n 1 §:n 4 momenttia. Mainitun säännöksen vuoksi ei voida tukeutua myöskään UWG:n 5a §:n 4 momentissa esitettyyn viittaukseen, joka koskee direktiivin 98/6 tiedottamisvaatimuksia.
- 4 Muutoksenhakutuomioistuimen esittämien perustelujen perusteella ei voida kieltää oikeutta UWG:n 8 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen ja 3 momentin 2 kohdan sekä 3 ja 3a §:n mukaiseen kieltokanteeseen PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen rikkomisen vuoksi.

Kansallinen säännöstö ja unionin säännöstö

- 5 PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan sen, joka elinkeinotoiminnassaan tai jollain muulla tavalla säännöllisesti tarjoaa tavaroita tai palveluita kuluttajille tai joka myyjänä mainostaa tavaroita tai palveluita

kuluttajille ilmoittamalla hinnat, on sisällytettävä hintoihin liikevaihtovero ja muut hinnan osat (kokonaishinta). Kyseinen säännös on UWG:n 3a §:ssä tarkoitettu markkinakäyttäytymistä koskeva säännös (ks. BGH, tuomio 14.1.2016 – I ZR 61/14, GRUR 2016, 516, 12 kohta). Siltä osin kuin säännöksessä veloitetaan elinkeinonharjoittajat ilmoittamaan tavarakaupassa kokonaishinta, liikevaihtovero mukaan lukien, sen perustana on direktiivin 98/6/EY 1 artikla, 2 artiklan a alakohta, 3 artikla ja 4 artiklan 1 kohta (ks. BGH, tuomio 10.11.2016 – I ZR 29/15, GRUR 2017, 286, 10 kohta). Näin ollen se, onko vastaaja rikkonut PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä, riippuu direktiivin näiden säännösten tulkinnasta ja erityisesti siitä, onko kokonaishintaan sisällytettävä panttimaksu, joka on maksettava ostettaessa tuotteita pantillisissa pulloissa tai lasiastioissa.

- 6 Direktiivin 98/6 3 artiklan 1 ja 4 kohdan mukaan direktiivin 98/6 1 artiklassa tarkoitettujen tuotteiden eli kauppiaiden kuluttajille tarjoamien tuotteiden osalta on ilmoitettava myyntihinta, jos – kuten nyt tarkasteltavassa asiassa – keskivertokuluttaja saattaa katsoa, että mainoksessa esitetään elinkeinonharjoittajan tarjous myydä mainittu tuote kyseisessä mainoksessa mainituin ehdoin (ks. tuomio C-476/14, EU:C:2016:527, 28–30 kohta). Direktiivin 98/6/EY 2 artiklan a alakohdan mukaan ”myyntihinnalla” tarkoitetaan tuotteen lopullista yksikköhintaa tai tuotteen tietyn määrän hintaa, mukaan lukien arvonlisävero ja kaikki muut verot. Lopullisena hintana myyntihintaan on välttämättä sisällyttävä pakolliset ja ennakoitavat hinnanmuodostustekijät, joista kuluttaja on väistämättä vastuussa ja joita on pidettävä rahallisena vastikkeena kyseisen tuotteen hankkimisesta (tuomio C-476/14, EU:C:2016:527, 37 kohta). Se, onko direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuun myyntihintaan sisällytettävä myös panttimaksu, joka kuluttajan on maksettava ostaessaan tavaroita pantillisissa pulloissa tai lasiastioissa, ei ilmene siitä yksiselitteisesti, ja se on ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen kohteena.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 7 Yhden näkemyksen mukaan, johon myös Landgericht on yhtynyt, panttimaksu on osa direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua myyntihintaa. Sen mukaan PAngV:n 1 §:n 4 momentissa tarkoitettu palautettava pantti on pakollinen ja ennakoitava hinnanmuodostustekijä, josta kuluttaja on väistämättä vastuussa ja joka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan on näin ollen osa direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua myyntihintaa. Se, että panttimaksu hyvitetään säiliön palauttamisen yhteydessä, ei ole päätelmälle esteenä, etenkin koska ostajat pelkäävät usein palauttamiseen liittyviä kuluja ja vaivaa.
- 8 Toisen näkemyksen mukaan direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että panttimaksu ei ole osa myyntihintaa. Tässä näkemyksessä kokonaishinnan osatekijöitä arvioidaan lähtökohtaisesti kohdeyleisön näkökulmasta, sillä se on jo vuosien ajan tottunut siihen, että pullopantti

ilmoitetaan erikseen tavarahan kokonaishinnan ohessa. Panttimaksu ei myöskään ole tavarasta vastineeksi maksettava hinnan osatekijä vaan pelkästään pantti, jolla kannustetaan kierrättämään pakkausta, eikä se myöskään merkitse (pysyvää) taloudellista rasitetta asiakkaille. Kuluttaja haluaa aina tietää, mikä hinta hänen on maksettava itse tuotteesta, sen sijaan, että hänen pitäisi laskea tuotteen ”todellinen” hinta. Jos panttimaksu sisällytetään myyntihintaan, on otettava huomioon myös se, että myyntihintaa käytetään ilmoitettaessa PAngV:n 2 §:ssä tarkoitettu perushinta eli direktiivin 98/6 3 artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitettu yksikköhinta, ja se vaikeuttaa erityyppisiin ja panttimaksultaan erisuuruisiin pantillisiin pakkauksiin pakattujen juomien perushintojen vertailtavuutta.

- 9 Jaosto katsoo, että ensimmäinen lähestymistapa on vakuuttavampi. Se vastaa näkemystä, jonka jaosto on omaksunut PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeeseen jo ennen direktiivin 98/6 voimaantuloa. Direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohdan tulkinnan kannalta merkitystä ei voi olla sillä, ovatko kuluttajat Saksassa PAngV:n 1 §:n 4 momentissa esitetyn säännöksen vuoksi tottuneet jo vuosien ajan siihen, että pullopantti ilmoitetaan erikseen tuotteen kokonaishinnan ohessa. Direktiiviä 98/6 on tulkittava yhtenäisesti koko Euroopan unionissa. Jaoston näkemyksen mukaan panttimaksussa on kyse pakollisesta ja ennakoitavasta hinnanmuodostustekijästä, josta kuluttaja on väistämättä vastuussa, ja joka on osa rahallista vastiketta kyseisen tuotteen hankkimisesta (ks. tuomio C-476/14, EU:C:2016:527, 37 kohta). Jos kuluttaja haluaa ostaa juoman pantillisessa pullossa, hän mieltää juoman ja pakkauksen yhdeksi yksiköksi, jota tarjotaan myyntiin kokonaisuutena ja josta on maksettava kassalla vastiketta, joka muodostuu juoman hinnasta ja panttimaksusta. Kuluttaja voi ostaa uudelleenkäytettävässä pakkauksessa tarjotun juoman vain yhdessä pullon kanssa. Kuluttaja haluaa kuitenkin aina tietää – myös vertaillakseen hintoja sekä kilpailevien tarjousten että kertakäyttötuotteiden hintoihin – mitä ostos maksaa hänelle käytännössä eli yhteensä. Sama koskee soveltuvin osin myös perushinnan ilmoittamista. Se voidaan aivan hyvin ilmoittaa esittämällä kokonaishinta, johon sisältyy panttimaksu. Jos se on tarpeen muuntaa määrän yksiköksi (PAngV:n 2 §:n 3 momentti), on ainoastaan otettava huomioon, että panttimaksu pysyy samana. Jaoston näkemyksen mukaan hintojen selkeyttä ja todenperäisyyttä koskevat vaatimukset, joista säädetään PAngV:n 1 §:n 7 momentin ensimmäisessä virkkeessä, joka perustuu direktiivin 98/6 4 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen virkkeeseen (ks. myös direktiivin 98/6 johdanto-osan toinen perustelukappale), edellyttävät tosin paitsi kokonaishinnan ilmoittamista myös hinnan osatekijöiden erittelyä tavarahan hinnan ja panttimaksun osalta.
- 10 Mikäli direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohtaa olisi tulkittava siten, että panttimaksu on sisällytettävä myyntihintaan, on tiedusteltava, onko jäsenvaltioilla direktiivin 98/6 10 artiklan nojalla oikeus pitää voimassa direktiivin 98/6 3 artiklan 1 ja 4 kohdasta, luettuna yhdessä sen 2 artiklan a alakohdan kanssa, poikkeava PAngV:n 1 §:n 4 momentissa esitetyn kaltainen säännös, vai onko direktiivissä 2005/29/EY lähtökohtana oleva täydellinen yhdenmukaistaminen sille esteenä. Tämä on toisen ennakkoratkaisukysymyksen kohteena.

- 11 PAngV:n 1 §:n 4 momentissa säädetään, että silloin kun tavarasta tai palvelusta on maksettava vastikkeen lisäksi palautettava pantti, sen määrä ilmoitetaan tavarán tai palvelun hinnan ohessa eikä kokonaishintaa muodosteta. Tästä seuraa, että poiketen siitä, mitä direktiivin 98/6 3 artiklan 1 ja 4 kohdassa, luettuna yhdessä sen 2 artiklan a alakohdan kanssa, ja PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään, myyntihintaan ei sisällytetä panttimaksua, joka on maksettava pantillisissa pulloissa ja lasiastioissa myytävistä tuotteista. Direktiivin 98/6 10 artiklan mukaan direktiivi ei estä jäsenvaltioita antamasta tai pitämästä voimassa kuluttajavalistusta ja hintojen vertailua paremmin edistäviä säännöksiä, sanotun kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioille perustamissopimuksessa määrättyjä velvoitteita. Direktiivillä 98/6 pyritään näin ollen varmistamaan yhdenmukaistamisen vähimmäistaso.
- 12 Direktiivillä 2005/29 yhdenmukaistetaan täydellisesti unionin tasolla elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiä sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevat säännöt. Kuten direktiivin 2005/29 4 artiklassa nimenomaisesti säädetään, jäsenvaltiot eivät siksi voi toteuttaa mainitussa direktiivissä määriteltyjä toimenpiteitä rajoittavampia toimenpiteitä silloinkaan, kun näillä toimenpiteillä pyritään saavuttamaan korkeammantasoinen kuluttajansuoja (tuomio C-261/07 ja C-299/07, EU:C:2009:244, 52 kohta; tuomio C-540/08, EU:C:2010:660, 30 kohta ja tuomio C-421/12, EU:C:2014:2064, 55 kohta). Tätä täydellisen yhdenmukaistamisen periaatetta on muutettu direktiivin 2005/29 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen, sellaisena kuin se oli voimassa 6.1.2020 asti, poikkeuslausekkeella. Sen mukaan jäsenvaltiot voivat kuuden vuoden ajan 12.6.2007 lähtien soveltaa edelleen direktiivin 2005/29 mukaisen lähentämisen alalla tätä direktiiviä rajoittavampia tai ohjailevampia kansallisia säännöksiä, joilla pannaan täytäntöön yhdenmukaistamisen vähimmäistasoa koskevia lausekkeitä. Direktiivillä 2019/2161, joka tuli voimaan 7.1.2020, korvattiin tämä poikkeuslauseke, jonka voimassaolo päättyi jo 12.6.2013, uudella poikkeuslausekkeella (ks. direktiivin 2019/2161 3 artiklan 2 kohta). Tällä ei ole vaikutusta täydellisen yhdenmukaistamisen periaatteeseen, joka vahvistetaan direktiivissä 2005/29, myös sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2019/2161. Rajoittavammista kansallisista toimenpiteistä, joilla pannaan täytäntöön yhdenmukaistamisen vähimmäistaso, ei voida määrätä kilpailuoikeudellisia seuraamuksia, ellei mitään muuta (aineellista) poikkeuslauseketta sovelleta.
- 13 Direktiivillä 2005/29 lähennetty, kyseisen direktiivin vanhan version 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu ala koskee kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan sen 5 artiklassa tarkoitettuja elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiä sopimattomia kaupallisia menettelyjä ennen jotakin tuotetta koskevaa liiketointa, sen aikana ja sen jälkeen. Direktiivin 2005/29 2 artiklan d alakohdan mukaan kaupallisilla menettelyillä tarkoitetaan elinkeinonharjoittajan tointa, mainitsematta jättämistä, käyttäytymistä tai edustamista, kaupallista viestintää, mukaan lukien mainontaa ja markkinointia, joka liittyy välittömästi tuotteen myynnin edistämiseen, myymiseen tai toimittamiseen kuluttajille. Niihin sisältyvät periaatteessa myös myyntihinnan ilmoittaminen mainoksissa (ks.

tuomio C-476/14, EU:C:2016:527, 43 kohta), (mahdollinen) panttimaksu mukaan lukien.

- 14 On riidanalaista, onko PAngV:n 1 §:n 4 momentin voimassa pitäminen sallittua direktiivin 98/6 10 artiklan ja direktiivillä 2005/29 tavoitellun täydellisen yhdenmukaistamisen perusteella, kun otetaan huomioon direktiivin 2005/29 vanhan version 3 artiklan 5 kohdan ensimmäinen virke. Erään näkemyksen mukaan PAngV:n 1 §:n 4 momentti kuuluu direktiivin 2005/29 mukaiseen lähentämisen alaan. Tällöin kyseinen säännös voidaan pitää voimassa ainoastaan direktiivin 2005/29 vanhan version 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla eli ainoastaan siltä osin kuin kyse on säännöksestä, jolla mennään pidemmälle kuin direktiivin 98/6 3 artiklan 1 ja 4 kohdassa kyseisen direktiivin 10 artiklan mukaisesti toteutetulla vähimmäistason yhdenmukaistamisella ja lisäksi ainoastaan siirtymäajan päättymiseen eli 12.6.2013 saakka. Koska mainittu päivämäärä on umpeutunut, tämän käsityksen mukaan direktiivillä 2005/29 tavoiteltu täydellinen yhdenmukaistaminen on kyseisen direktiivin vanhan version 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla esteenä PAngV:n 1 §:n 4 momentin säännökselle (KG, WRP 2018, 226, 229 [juris, 65 kohta]). Vastakkaisen näkemyksen mukaan PAngV:n 1 §:n 4 momentti jää direktiivin 2005/29 soveltamisalan ulkopuolelle, eikä direktiivin 2005/29 vanhan version 3 artiklan 5 kohdan ensimmäinen virke ole siksi esteenä PAngV:n 1 §:n 4 momentin voimassa pitämiseksi (OLG Köln, GRUR-RR 2020, 384, 385 [juris, 40 kohta]). Jaosto katsoo, että ensin mainittu käsitys on vakuuttavampi. Päinvastaisessa näkemyksessä lähtökohtana on se, että PAngV:n 1 §:n 4 momentin säännöksellä pyritään saavuttamaan myös ympäristöpoliittisia tavoitteita, jotka eivät kuulu direktiivin 2005/29 soveltamisalaan (OLG Köln, GRUR-RR 2020, 384, 385 [juris, 40 kohta]). Jaoston mukaan näin ei ole.
- 15 PAngV:n 1 §:n 4 momentin säännös otettiin käyttöön vuonna 1997 jaoston antaman, pullopanttia koskevan ratkaisun ”Flaschenpfand I” (BGH, GRUR 1994, 222) johdosta. Lainsäätäjät katsoi, että vaatimus ilmoittaa lopullinen hinta juoman myyntihinnan ja panttimaksun summaksi johtaa uudelleenkäytettävien pakkausten optiseen syrjintään kertakäyttöpakkauksiin nähden, jotka vaikuttavat ensi näkemältä edullisimmilta. Uuden lainsäädännön ansiosta kuluttaja voi helposti vertailla sisällön hintaa. Tämä vastaa myös ympäristöpolitiikan toimia, joilla pyritään varmistamaan uudelleenkäytettävien pakkausten käyttöönotto.
- 16 Direktiivissä 2005/29 ei nimenomaisesti suljeta sen soveltamisalan ulkopuolelle ympäristönsuojelua koskevia säännöksiä. Sen 3 artiklan 3 kohdassa säädetään ainoastaan, ettei direktiivillä rajoiteta yhteisön tai jäsenvaltioiden sääntöjä, jotka liittyvät tuotteiden terveys- ja turvallisuusnäkökohtiin.
- 17 Jaoston mukaan vastakkaisessa näkemyksessä ei voida tukeutua menestyksekkäästi direktiivin 2005/29 3 artiklan 3 kohtaan. Vaikka jokin säännös lakkaisi kuulumaan direktiivin 2005/29 soveltamisalaan jo silloin, kun sen taustalla ovat – myyntihintojen läpinäkyvyyttä, selvyyttä ja vertailukelpoisuutta koskevien näkökohtien lisäksi – myös tuotteiden terveys- ja

turvallisuuskäsitteet, PAngV:n 1 §:n 4 momentti ei täytä tätä edellytystä. Pakkausten kierrätysjärjestelmän edistämiseksi tavoiteltu ympäristönsuojelun näkökulma ei kata tuotteiden terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä näkökohtia. Direktiivin 2005/29 johdanto-osan yhdeksännen perustelukappaleen kolmannessa virkkeessä viitataan tältä osin esimerkiksi alkoholiin, tupakkaan ja lääkkeisiin. Direktiivin 2005/29 3 artiklan 3 kohdan säännös koskee siten tuotteiden aiheuttamia suoria terveysriskejä. Vastaavia riskejä ei voida havaita pantillisten tuotteiden tapauksessa. Päinvastaisen käsityksen mukaan PAngV:n 1 §:n 4 momentti ei kuulu direktiivin 2005/29/EY soveltamisalaan myöskään siitä syystä, että sen 3 artiklan 4 kohdan perusteella direktiivi 98/6/EY jää direktiivin 2005/29 soveltamisalan ulkopuolelle. Jaoston mukaan tämä ei pidä paikkaansa.

- 18 Direktiivin 2005/29 3 artiklan 4 kohdassa säädetään, että jos kyseisen direktiivin säännökset ovat ristiriidassa sopimattomien kaupallisten menettelyjen yksittäisiä näkökohtia säätelevien muiden unionin oikeuden säännösten kanssa, jälkimmäisillä on etusija ja niitä sovelletaan kyseisiin yksittäisiin näkökohtiin. Päinvastaisen näkemyksen mukaan tällä säännöksellä pyritään asettamaan direktiivin 98/6 säännökset etusijalle, kun kyse on tuotteiden hinnan ilmoittamisesta. Direktiivin 2005/29 vanhan version 3 artiklan 5 kohta ei ole (ollut) merkityksellinen, koska se koskee ainoastaan ”tämän direktiivin [mukaista] lähentämisen [alaa]”, johon ei vaikuteta, siltä osin kuin direktiivin 2005/29 3 artiklan 4 kohdassa esitetty lainvalintasääntö on riittävä. Tavaroiden hintojen ilmoittamisen alalla direktiivin 98/6 10 artiklassa tarkoitetut kuluttajavalistusta ja hintojen vertailua paremmin edistävät kansalliset säännökset ovat siksi edelleen sallittuja. Tämä joka tapauksessa lähtökohtainen etusija vahvistetaan direktiivissä 2005/29 siten, että sen 7 artiklan 5 kohdassa, luettuna yhdessä sen liitteen II kanssa, unionin lainsäädännössä vahvistettuna olennaisena tiedotusvaatimuksena mainitaan ainoastaan direktiivin 98/6 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu yksikköhinnan ilmoittaminen. Tästä voitaisiin tehdä se käänteinen päätelmä, että direktiivin 2005/29/EY 7 artiklaa ei sovelleta tavaroiden hinnan ilmoittamista koskevien muiden velvollisuuksien osalta. Tätä päätelmää ei voida hyväksyä.
- 19 Direktiivin 2005/29 3 artiklan 4 kohdalla ei rajoitettu kyseisen direktiivin vanhan version 3 artiklan 5 kohdan soveltamisalaa. Direktiivin 2005/29 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu ristiriita tulee ylipäätään kyseeseen vain, jos (lainvalinta)sääntö kuuluu direktiivin 2005/29 vanhan version 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettuun direktiivin 2005/29 mukaiseen lähentämisen alaan. Nämä kaksi säännöstä ovat pikemminkin rinnakkaisia, ja niillä säännellään eri aloja. Direktiivin 2005/29 3 artiklan 4 kohta koskee unionin oikeuden sääntöjen välistä suhdetta (ks. tuomio C-54/17 ja C-55/17, EU:C:2018:710, 59 kohta). Direktiivin 2005/29 vanhan version 3 artiklan 5 kohdassa säännellään unionin oikeuden suhdetta kansalliseen oikeuteen. Tästä seuraisi, että myös silloin, jos direktiivin 98/6 10 artikla on direktiivin 2005/29 säännöksiin nähden sen 3 artiklan 4 kohdan mukaan etusijalla, on niin, että direktiivin 98/6 10 artiklan soveltamiseksi annetut kansalliset säännökset, jotka ovat direktiivin 2005/29 säännöksiä rajoittavampia tai ankarampia, voidaan kyseisen direktiivin vanhan version 3 artiklan 5 kohdan ensimmäisen virkkeen

mukaan pitää voimassa vain 12.6.2013 saakka. Joka tapauksessa on epävarmaa, onko PAngV:n 1 §:n 4 momentti direktiivin 98/6 10 artiklassa tarkoitettu kuluttajavalistusta ja hintojen vertailua paremmin edistävä säännös. Jaoston mukaan näin ei ole. Kyseessä on päinvastoin säännös, joka vaikeuttaa kuluttajavalistusta ja hintojen vertailua, koska se edellyttää, että kuluttajat laskevat itse tosiasiallisesti maksettavan hinnan.

Unionin tuomioistuimen ratkaisun tarpeellisuus

- 20 Ennakkoratkaisukysymyksillä on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Jos direktiivin 98/6 2 artiklan a alakohtaa on tulkittava siten, että panttimaksu on sisällytettävä myyntihintaan, ja jos siitä poikkeava PAngV:n 1 §:n 4 momentin säännös on lainvastainen direktiivin 2005/29 vanhan version 3 artiklan 4 kohdan ja 5 kohdan ensimmäisen virkkeen perusteella, luettuna yhdessä direktiivin 98/6 10 artiklan kanssa, PAngV:n 1 §:n 4 momentti ei olisi esteenä sille, että PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä katsotaan rikotun. Muutoksenhakutuomioistuin on kuitenkin perustellusti katsonut, että PAngV:n 1 §:n 4 momenttia ei voida tulkita direktiivin mukaisesti siten, että siinä sallitaan soveltaa velvollisuutta ilmoittaa kokonaishinta, johon sisältyy panttimaksu. Kansallisten tuomioistuinten on tulkittava kansallista oikeutta hyväksytyjen tulkintamenetelmien avulla mahdollisimman pitkälle asianomaisen direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta sillä tarkoitettu tulos saavutettaisiin (ks. SEUT 288 artiklan kolmas kohta). Tämä yhdenmukaista tulkintaa koskeva velvollisuus koskee kansallisen oikeuden kaikkia – sekä ennen kyseessä olevan direktiivin voimaantuloa annettuja että sen voimaantulon jälkeen annettuja – säännöksiä (tuomio C-760/18, EU:C:2021:113, 65 ja 68 kohta). Kansallisen tuomioistuimen velvollisuutta tukeutua direktiivin sisältöön, kun se tulkitsee ja soveltaa asiaan liittyviä kansallisen oikeuden säännöksiä, rajoittavat tosin yleiset oikeusperiaatteet, muun muassa oikeusvarmuutta ja taannehtivuuskieltoa koskevat periaatteet, eikä se voi olla perustana kansallisen oikeuden contra legem -tulkinnalle (ks. tuomio C-760/18, EU:C:2021:113, 67 kohta).
- 21 Näiden periaatteiden mukaan PAngV:n 1 §:n 4 momentin direktiivin mukainen tulkinta ei olisi mahdollista. Tämän säännöksen sanamuodosta, systematiikasta, tarkoituksesta ja syntyhistoriasta ilmenee selvästi, että PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäisestä virkkeestä poiketen panttimaksun sisältävää kokonaishintaa ei velvoiteta muodostamaan. Sitä, eikö PAngV:n 1 §:n 4 momentin säännöstä sovellettaisi tällaisissa olosuhteissa, kuten muutoksenhakutuomioistuin on katsonut, ei ole tarpeen ratkaista. Ratkaisematta voi jäädä myös se, onko sääntö, jota ei voida soveltaa, koska se on unionin oikeuden vastainen, kuitenkin pätevä – kuten muutoksenhakutuomioistuin on katsonut – ja voiko mainostaja vedota siihen. PAngV:n 1 §:n 4 momentti olisi UWG:n 5a §:n 2 ja 4 momentin vastainen ja pätemätön siltä osin kuin siinä säädetään, että tavarann hinnansta ja palautettavasta pantista (panttimaksusta) ei tarvitse muodostaa kokonaishintaa.

- 22 UWG:n 5a §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen mukaan sopimattomaan menettelyyn syyllistyy henkilö, joka sen asiayhteydessä, kun otetaan huomioon kaikki seikat, jättää mainitsematta kuluttajalle olennaisia tietoja, joita keskivertokuluttaja tarvitsee asiayhteyden mukaan perustellun kaupallisen ratkaisun tekemiseen (1 kohta) ja joiden mainitsematta jättäminen saa kuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt (2 kohta). UWG:n 5a §:n 2 momentin toisen virkkeen mukaan mainitsematta jättämisellä tarkoitetaan myös olennaisten tietojen salaamista (1 kohta), olennaisten tietojen antamista epäselvällä, käsittämättömällä tai moniselitteisellä tavalla (2 kohta) sekä olennaisten tietojen antamista väärään aikaan (3 kohta). UWG:n 5a §:n 4 momentin mukaan tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettulla tavalla olennaisia ovat myös tiedot, joita kuluttajalle ei saa jättää mainitsematta kaupallista viestintää, mainontaa ja markkinointia mukaan lukien, koskevien unionin asetusten perusteella tai unionin direktiivien täytäntöön panemiseksi annettujen säännösten perusteella.
- 23 Myös siltä osin kuin UWG:n 5a §:n 4 momentti ei koske unionin oikeuden säännöksiä vaan niiden saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä annettuja säännöksiä, on todettava, että UWG:n 5a §:n 4 momentilla saatetaan kuitenkin direktiivin 2005/29 7 artiklan 5 kohta osaksi kansallista lainsäädäntöä. Kyseisen säännöksen mukaan unionin oikeudessa säädetyt tiedotusvaatimukset ovat ratkaisevia. Direktiivin 2005/29 7 artiklan 5 kohdassa tarkoitettun direktiivin säännöksen riittämätön saattaminen osaksi Saksan lainsäädäntöä ei näin ollen ole esteenä UWG:n 5a §:n 4 momentin soveltamiselle (ks. BGH, GRUR 2018, 438, 28 kohta). Tässä yhteydessä on todettava, että toisin kuin muutoksenhakutuomioistuimien katsoo, merkitystä ei ole sillä, onko kansallisessa täytäntöönpanosäännöksessä tarkoituksellisesti aukko (ks. BGH, GRUR 2018, 438, 20 kohta) vai – kuten mahdollisesti tässä riita-asiassa – onko siinä kyse nimenomaisesti direktiivistä poikkeavasta järjestelystä. Molemmissa tapauksissa kansallisessa täytäntöönpanosäännöksessä poiketaan niin selvästi direktiivistä, että direktiivin mukainen tulkinta ei ole mahdollinen. Tällä ei ole merkitystä siltä osin kuin kyse on ristiriidasta UWG:n 5a §:n 4 momentin säännöksen kanssa, jonka mukaan direktiiveissä vahvistettuja tiedotusvaatimuksia on pidettävä olennaisina.
- 24 Jaoston näkemyksen mukaan direktiivin 98/6 3 artiklan 1 ja 4 kohdassa säädetyt tiedotusvelvollisuudet ovat tällaisia direktiivin 2005/29 7 artiklan 5 kohdassa ja näin ollen myös UWG:n 5a §:n 4 momentissa tarkoitettuja olennaisia tiedotusvelvollisuuksia. Jaoston näkemyksen mukaan direktiivin 2005/29 7 artiklan 5 kohdassa ja näin ollen myös UWG:n 5a §:n 4 momentissa tarkoitettujen olennaisien tiedotusvelvollisuuksien voidaan johtaa paitsi direktiivin 98/6 3 artiklan 4 kohdasta erityisesti myös sen 3 artiklan 1 kohdasta. Direktiivin 2005/29 7 artiklan 5 kohdan (UWG:n 5a §:n 4 momentin) mukaan unionin lainsäädännössä vahvistettuja kaupallista viestintää, mainontaa tai markkinointia mukaan luettuna, koskevia tiedotusvaatimuksia pidetään olennaisina. Liitteessä II, joka ei ole tyhjentävä, on luettelo tällaisista vaatimuksista. Liitteessä II olevassa luettelossa mainitaan tosin vain velvollisuus ilmoittaa yksikköhinta kaikkien sellaisten mainosten osalta, joissa mainitaan tuotteiden myyntihinta (direktiivin 98/6/EY 3

artiklan 4 kohta, PAngV:n 2 §:n 1 momentin toinen virke) eikä – tässä kyseessä olevaa – vaatimusta ilmoittaa myyntihinta tuotteita tarjottaessa (direktiivin 98/6 3 artiklan 1 kohta, PAngV:n 2 §:n 1 momentin ensimmäinen virke). Myös viimeksi mainittu velvollisuus on unionin oikeudessa säädetty kaupallista viestintää koskeva tiedottamisvaatimus. Koska liitteessä II oleva luettelo ei ole tyhjentävä, se, ettei vaatimusta ole nimenomaisesti mainittu tässä luettelossa, ei estä luokittelemasta sitä olennaiseksi (ks. BGH, tuomio 28.3.2019 – I ZR 85/18, GRUR 2019, 641, 32 kohta).

- 25 Direktiivin 98/6 3 artiklan 1 kohdassa (PAngV:n 2 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä) säädetty velvollisuus ilmoittaa tuotteen myyntihinta ei syrjäytä direktiivin 2005/29 7 artiklan 1 ja 5 kohdassa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin liitteessä II olevan luettelon kanssa, (UWG:n 5 a §:n 4 momentissa) säädettyä kieltoa jättää mainitsematta tuotteen myyntihinta, sillä tältä osin ristiriitaa ei ole. Unionin tuomioistuin on tosin katsonut, että direktiivillä 98/6 säännellään pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen mainokseen sisältyvää näkökohtaa, kuten myyntihintaa, ja että direktiivin 2005/29 3 artiklan 4 kohdan mukaan direktiiviä 2005/29 ei voida soveltaa tämän näkökohdan osalta (ks. tuomio C-476/14, EU:C:2016:527, 44–45 kohta). Jaosto tulkitsee näitä toteamuksia kuitenkin siten, että ne viittaavat ainoastaan kyseisessä asiassa kyseessä olevaan ristiriitaan, joka vallitsee direktiivin 98/6 3 artiklan 1 ja 4 kohdan ja direktiivin 2005/29 7 artiklan 4 kohdan c alakohdan välillä, ja että direktiivin 2005/29 sovellettavuus ei ole suljettu pois, jos ristiriitaa direktiivin 98/6 säännöksen kanssa ei ole. Direktiivin 2005/29/EY 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun ristiriidan olemassaoloa on tutkittava konkreettisten säännösten kannalta (ks. tuomio C-632/16, EU:C:2018:599, 32–41 kohta; tuomio C-363/19, EU:C:2020:693, 55–62 kohta).
- 26 Koska direktiivin 2005/29 7 artiklan 5 kohdassa direktiivin 98/6 säännökset sisällytetään osaksi säännöstöä, kyseessä ei ole ristiriitatilanne. Tältä osin direktiivit ovat pikemminkin toisiaan täydentäviä (ks. direktiivin 2005/29 ja direktiivin 2001/83 välisestä vastaavasta suhteesta tuomio C-544/13 ja C-545/13, EU:C:2015:481, 78 kohta). Tämä ilmenee myös siitä, että direktiivin 2005/29 7 artiklan 1 ja 5 kohdassa, luettuna yhdessä direktiivin liitteessä II olevan luettelon kanssa, esitetyllä viittauksella direktiivin 98/6 3 artiklan 4 kohtaan ei olisi soveltamisalaa, jos direktiiviä 2005/29 ei voitaisi jo alun alkaen soveltaa direktiivin 98/6 3 artiklan 4 kohdassa säänneltyihin seikkoihin. Muuta ei ilmene jaoston antamasta kuulolaitteiden näytteillepanoa (Hörgeräteausstellung) koskevasta ratkaisusta (tuomio 10.11.2016 – I ZR 29/15). Jaosto katsoi kyseisessä ratkaisussa, että kielto-oikeus, johon vedottiin, ei ollut perusteltu PAngV:n 1 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen ensimmäisen vaihtoehdon eikä direktiivin 98/6 3 artiklan 1 kohdan rikkomisen vuoksi (BGH, GRUR 2017, 286, 7–12 kohta) eikä myöskään UWG:n 5 a §:n 2 momentissa ja direktiivin 2005/29 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen olennaisten tietojen mainitsematta jättämisestä koskevan näkökohdan (BGH, GRUR 2017, 286, 15 kohta) perusteella. Se perusteli viimeksi mainittua näkemystään viittaamalla tuomioon C-476/14 (EU:C:2016:527, 44–45 kohta) ja toteamalla, että direktiivi 98/6 on etusijalla direktiiviin 2005/29 nähden

tämän 3 artiklan 4 kohdan mukaan. Sen mukaan direktiivin 98/6 säännösten etusija oli esteenä oikeudelle vaatia kieltomääräystä UWG:n 5a §:n 3 momentin 3 kohdan säännöksen, jolla direktiivin 2005/29 7 artiklan 4 kohdan c alakohta saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, rikkomisen vuoksi. Koska direktiivin 98/6 säännöksiä ei ollut rikottu, kieltokanne ei tullut kyseeseen myöskään UWG:n 5a §:n 4 momentin, jolla saatettiin direktiivin 2005/29 7 artiklan 5 kohta osaksi kansallista lainsäädäntöä, rikkomisen perusteella.

TYÖASIAKIRJA